

Hayden White

Wesleyan University Special Collections & Archives

==== Gyáni Gábor =====

/// Valóságreferencia és narrativitás

White és Ricœur

A történeti narrativitás-elméletek felettébb kritikus pontja a történetírás valóságreferenciáját érintő kérdés. Ezen az értendő, hogy a teória hirdetői elismerik vagy sem, miszerint a történetírás valóságtudomány. Különösen élesen vetődik fel ez a dilemma a Hayden White-féle tropológiaelmélet kapcsán, melynek sugalmazása szerint az érett történetírás az irodalmi ábrázolás standardjai szerint tudósít a múlt egy adott világról. „Az irodalomhoz hasonlóan a történelmet [történetírást] a klasszikus művek megszületése viszi előre, melyeket ugyanúgy nem lehet hitelteleníteni, mint a tudományok alapvető tételeit. És ezeknek a munkáknak az örökérvényűsége bizonyítja, hogy a klasszikus történelmi művek alapvetően *irodalmi* természetűek. Van valami a történelmi mesterművekben, ami érvényteleníthetetlen: ez az elem a mű formája, ez pedig a mű fikciója.”¹ Az idézetből kitetszően White azzal, hogy a történetírást egyfajta művészi alkotásnak tekinti, tagadja, legalábbis kisebbiti annak tisztán episztemológiai természetét. Ez egyúttal meg is szabja, hogy mit gondol az amerikai teoretikus a valóság és a történetírás lehetséges kapcsolatáról.

Túl azon, hogy gyökeresen elveti az igazság hirdetésének korrespondenciaelvét, ami nyomban eltávolítja elméleti premisszáját a historista módszertani pozitivizmus naiv realista beállítottságától, White ennél is tovább megy: elszakítja egymástól a történeti kutatásnak mint megismerő tevékenységnek és a kvázi fikcionális történeti ábrázolásnak az egymást feltételező, egymásra következő két fázisát. Nem állítható ugyanakkor, hogy egyúttal szembeállítaná őket egymással, bár kétségkívül megtöri kapcsolatuk folytonosságát. Téves azonban White kritikusainak az a vádja, miszerint teoretikusunk tagadja a valóság létezését, annak ontológiai elsőbbségét; igaz viszont, hogy a történeti megismerés eredményét, a történeti produktumokat nem kizárólag a kutatás eredményének tekinti. Ez, természetesen, komoly ellenérzéseket szül a kutatás és az írás egységét a maga gyakorlatában nap mint nap meg tapasztaló történészek jó részében. A kérdés nagy súlya miatt tanácsos közelebről megvizsgálni, hogy miként vélekedik White e kérdést illetően.

¹ == White, 1997a: 84.

White szerint létezik valamiféle *pre-figuration*, mellyel a történész előzetesen alakot ad vizsgálata tárgyának (a mezőnek – *field* –, ahogy ő nevezi), és ezzel létrehozza mentális percepciója tárgyát. Ennek segítségével teheti a historikus egyáltalán értelmezhetővé azt a történelmet, melyet a kulturálisan felismerhető alakzatok nyomán azonosít (kiválaszt) a maga számára. Mivel, hangsúlyozza White, a történész nem a múlt lekopírozását, nem annak mimézisét végzi el, hanem ő maga konstruálja meg a történelmet, mint egy immár jelentéssel teli világot. A *pre-figuration* aktusa az, ami őt arra képesíti, hogy formalizált nyelvi protokollt (szabályt) alkosson, melynek birtokában az ekként megragadott (kijelölt) történeti mezőt és annak egyes elemeit a saját fogalmaival és nem a hátrahagyott nyomok, vagyis a dokumentumok nyelvhasználata szerint jellemezze; ezzel lehetővé válik az általa kialakított narratív ábrázolás, amely egyben a múlt magyarázata is. A források ugyanakkor nélkülözhetetlenek ehhez a művelethez, jóllehet önnön kaotikus állapotukban nem szabhatják meg a felhasználásuk révén megalkotott beszámolót, ami csak egy többlépcsős konceptualizációs munkafolyamat eredménye lehet. Első fázisban a történész krónikát szerkeszt az adatok kusza tömkelegéből, amit később történetté (*storyvá*) fejleszt, melynek végül cselekményes formát kölcsönöz. Az ennek során előálló történeti szöveg ruházza fel jelentéssel a kaotikus és értelem nélküli múltbeli valóságot, amely egyúttal magyarázza is a múltat. Ez a magyarázat a cselekményesítéssel teljessé váló történeti narratívából fakad, mivel az elbeszélésnek ez a formája önmagyarázó jellegű szellemi alkotás.²

A történeti elbeszélés, ilyenformán, tisztán tropológiai alkotás. Másként szólva: kiterjesztett metafora, amely nem a valóságot magát, hanem a történész nézőpontját kifejező elbeszélő forma révén jelentéssel felruházott valóság fogalmát jeleníti meg. Ez pedig azért van így, mert egyedül a történetírás képes megragadni a múlt történelmét mint jelentéssel teli emberi világot, lévén, hogy ez a jelentés – in herens módon – nincs belekódolva a múltnak a történész által ábrázolandó világába. Milyen értelemben tekinthetjük valóságosnak az így megjelenített múltat? White válasza erre a kérdésre így hangzik: „Ezek az események [a múlt maga] nem azért valóságok, mert megtörténtek, hanem először is azért, mert emlékezésre méltónak ítéltettek, másodszor azért, mert képesek maguknak helyet találni egy kronologikusan rendezett sorban.”³ Ez így a „valóságosnak a diskurzusa”, szemben a „képzelet diskurzusával”, ami azért meggyőző, mert a valóságot a vágy tárgyává tudja tenni, miután „a valóságoként megjelenített eseményekre olyan formális koherenciát kényszerít, melyet csupán a történetek birtokolnak”.⁴

2 = = A fenti gondolatsorhoz lásd: White 2001. Ez a szöveg a szerző *Metahistory. The Historical Imagination in Nineteenth-Century Europe* (1973) című fő művének a bevezetése. Lásd továbbá: White 1997c.

3 = = White, 1997b: 134.

4 = = Uo.

Ez a talán némileg körkörös, önmagába záruló megfogalmazás azt sugallja, hogy a történelem jelentését nem magában a történelemben kell keresnünk a történeti források gondos tanulmányozásával, a valóság ekként megoldott rekonstrukciójának az eredményeként, hanem mi magunk hozzuk azt létre. Ez azért sem történhet szerinte másként, mert a történeti narratíva a múlt jelentésének azt a teljességét mutatja fel, amelyet a múlt, vagyis a múltban élt emberek közössége sohasem tapasztalhatott meg ilyenformán. Nem nehéz ráismerni ez utóbbi elgondolásban az analitikus történetelmélet elsőként Arthur C. Danto által megfogalmazott azon tanítására, mely szerint a múlt önmagáról mint történelemről nem adhat hiánytalanul számot, erre kizárólag a hátratekintő szemlélet jegyében vizsgálódó történetírás alkalmas. Ennek a paradoxonnak a magyarázata ismerős, ezért most nem mélyedek el benne.⁵

A történetírás narrativista koncepciója korántsem egységes áramlat; még az olyan, egymással egyébként sok tekintetben rokon törekvések sem vonhatók minden további nélkül egy kalap alá, mint amelyet White és Frank Ankersmit képvisel.⁶ Ráadásul, ha ez alkalommal túllépünk kettőjükön, nyomban ott találjuk a narrativista történetelmélet másik nagy óriását, Paul Ricœur-t, akinek az ide vonatkozó elképzelései egészen mást mondanak a történeti elbeszélés és a valóság kapcsolatáról, mint amit a tropológiai elmélet sugall számunkra. White és Ricœur ritkán és keveset reflektáltak egymásra, White elsőként az *Idő és elbeszélés* című Ricœur-féle *magnum opus* első két kötetét olvasva szentelt Ricœurnek külön figyelmet, később már alig; Ricœur pedig csak élete kései szakaszában érintette közvetlenül és leginkább közvetett módon White elméleti törekvéseit. Mindkettőjük némi kritikát is megfogalmazott a másik felfogásáról, de a mostani témánkat érintő reflexiók inkább csak a kései Ricœur munkásságában lelhetők fel. Ez akkor történt, amikor a gyakorló történetírással White-nál sokkal szorosabb szellemi kapcsolatokat ápoló Ricœur végül kidolgozta a „történetírói művelet” teljes kérdésköréről szóló elképzeléseit.

White elmélete sokat köszönhetett Roland Barthes a *történetírói diskurzusról* előadott tézisének.⁷ Ricœur pedig leginkább Michel de Certeau a *történeti művelet* címén megfogalmazott koncepcióját gyümölcsöztette, amellet hogy komoly hatással volt rá az *Annales* történetésziskola teljes 20. századi pályafutása.⁸ Ami de Certeau említett felfogását illeti, a szerző egy tágabb kontextus figyelembevételére szólított fel, midőn a történetírás természetét firtatta. „Minden történeti kutatás egy gaz-

5 = = Danto, 1968: 182–200.

6 = = Ezekről az áramlatokról, benne a White és Ankersmit közötti különbségekről lásd Gyáni, 2020: 104–122.

7 = = Barthes, 2003.

8 = = De Certeau, 2007. Mivel Ricœur-t elsősorban az *Annales* mentalitástörténeti koncepciója és kutatásitéma-orientáltsága inspirálta, az *Annales*-ról szóló historiográfiai irodalomból a következő munkát kell kiemelni: Burguière, 2009.

dasági-társadalmi, politikai és kulturális termelési helyen szerveződik egészszé. Olyan kidolgozási helyet foglal magába, amit sajátos meghatározottságok zárnak körbe: szellemi foglalkozás, kutatói vagy oktatói állás, egy bölcsésztypus stb. Vagyis kötöttségek korlátozzák, előjogokhoz kötődik, egyfajta partikularitásban gyökerezik. És ennek a helynek a függvényében alakulnak ki a módszerek, körvonalazódik az érdeklődés helyrajza, szerveződnek a témakörök és a dokumentumoknak szegezendő kérdések.”⁹ Ez okból vonta be de Certeau vizsgálódásai körébe a történeti tudásintézményeket, a történészek társadalmon belüli helyét, a történészek kapcsolatát a forrásokhoz, valamint az általuk alkalmazott különféle konceptualizálási eljárásokat.

Ricœur az *Emlékezet, történelem, felejtés* című utolsó, egyben összefoglaló jellegű másik fő művében maga is kivételesen nagy figyelmet szentelt a történelem episztemológiájának (ez képezi a könyv második részét), melynek „A dokumentációs fázis: az archivált emlékezet” című első fejezete a kutatás sajátos történetírói problémáiról szól. Ezt követően tér át a szerző a magyarázat és a megértés problémájára egy konkrét történetírói áramlat, a francia mentalitástörténet példáját hasznosítva ennek taglalása során.¹⁰

Már ezt megelőzően Ricœur egy másik tanulmányában kifejtette: a retorika tudománya egyszerre szól az érvelési módok, valamint a trópusok (a beszédalakzatok) elméletéről, ezért is nem képviselheti a tropológia egymagában a retorikus beszéd összes jellemzőjét. Márpedig White ilyen értelemben erősen leszűkíti a történelem-poétikai kérdésfölvétést. Ezzel összhangban Ricœur azt is állítja, hogy már a kutatás (tehát a forrásfeltárás) fázisában megvan a helye a retorikának, az *inventió*val egybevethető retorikai dimenziónak. „A források feltárását mindenkor egy olyan munkahipótezés irányítja, amely már a magyarázó szakaszhoz tartozik.”¹¹ Ez az argumentatív jelleg magától értetődően kerül előtérbe a magyarázat szintjén, melynek a *dispositio* felel meg a retorikai hagyományban. Az elbeszélés az utóbbtól nyeri magyarázó erejét, melynek természetét White, egyes kritikusi szerint (mint Chris Lorenz¹²), elmulasztja megvilágítani. A történetírás retorikai szempontból tekintett *elocutio*s szakaszában jutunk el majd a tropológiához, a beszédalakzatokhoz, ami White elméletének a tulajdonképpeni magva. Ennek egyedülként való kiemelése azonban, Ricœur szerint, azzal jár, hogy „a történelmi mező felvázolásaként a tropológiai formaadás minden önállóságot megvon a saját struktúrával rendelkező múlt eszméjétől. A felvázolást megelőzően nincs rendezett anyag, mely hagyná magát megjeleníteni.”¹³ A múlt struktúrája ezáltal kizárólag annak a történetírói el-

9 == De Certeau, 2007: 465.

10 == Ricœur, 2004.

11 == Ricœur, 2000: 13.

12 == Lorenz, 2000.

13 == Ricœur, 2000: 19.

beszélésnek az egyedüli eredménye, amely így semmiképp sem rekonstrukció, hanem nagyon is teremtő poétikai aktus. White kezében, ennek folytán, minden átalakul retorikává, hogy ezzel együtt el is tűnjék az igazság, a történeti realitás kérdése.¹⁴

Ekként mond tehát Ricœur védőbeszédet a történelem referenciális funkciójáért az okból, hogy ne válhasson hiteltelenné a narrativista történetelmélet a tropológikus infláció White által képviselt felfogása miatt. Más összefüggésben pedig azt írja Ricœur az *Emlékezet, történelem, felejtés* egy további helyén, hogy sürgősen ki kellene dolgozni a referenciális mozzanat problémáját, hogy különválaszthassuk egymástól a történelmet (a történetírást) és a fikciót. Majd e kérdés taglalásának szenteli munkája itt érintett fejezetét, amely a történészi munka dokumentációs fázisáról szól, középpontjában a tanúságtétellel és az archívummal.¹⁵

Ezúttal aligha szükséges részletesen szólni arról, hogy miként kívánja Ricœur, a narrativista elméletalkotó összekapcsolni egymással a valóságot és a róla szóló tudományos reprezentációt. Ez a kifejezetten cselekvéseméleti alapokon nyugvó felfogás a narráció mindenek fölöttiségét posztulálja, azt állítva, hogy a történelem átélése (annak csinálása és elszenvedése), valamint annak utólagos elbeszélése lényegében azonos módon történik; hiszen a cselekvéshez szorosan hozzátartozó időtudat és a szorosan vett történeti (történetírói) tudat egyformán narratív szerkezetű entitások. S mivel a múlt korántsem ér nyomtalanul véget a jelenben, a történetírás azzal lép a múlt helyébe, hogy a róla fennmaradt nyomok megismerése (diszkurzív feldolgozása) révén ellát bennünket a múlt ismeretével: a történetírásnak a múlthoz való referenciális jellegű kapcsolódását ez a helyettesítő funkció jelenti tehát – vonja le Ricœur tanulságként.¹⁶

Annak érzékeltetése végett, hogy mi hogyan tér el egymástól White és Ricœur narrativitáselméletében, különös tekintettel a referencialitás kérdésére, külön is érin-
tenem kell azt a kérdést, ahogy a két elméletalkotó az értelmezés (az interpretáció) fogalmával operál.

White szembeállítja saját fogalomhasználatát az interpretáció fogalmának azzal a használatával, mely szerint az csupán véleményt és nem tudást szül, és ez okból szigorúan kerülendő a történész munkájában.¹⁷ Az analitikus történetfilozófia narrativista szószólói által előnyben részesített fogalomhasználat szerint az interpretáció elengedhetetlen a tapasztalati tudás előállításához, amely a tudományos bizonyítás, a verifikáció és/vagy a falszifikáció útján szerez magának gondolati érvényt. A források által homályban hagyott történések kiderítése, a cselekvési motívumok tisztázása (amiről többnyire szintén hallgatnak a források) és az ismert

14 == Uo. 21.

15 == Ricœur, 2004: 146–181.

16 == Ricœur narrativista történetelméletét a magyar olvasó megismerheti néhány magyarra fordított szövegrészletből: Ricœur, 1999, különösen 163–411.; Ricœur, 2010, különösen 109–130.

17 == White, 1978.

eseményeknek a többire való hatását tisztázó következtetések miatt van égetően nagy szükség az interpretáció műveletére. Végül White attól a Lévi-Strausstól is elhatárolja magát, aki szerint a történetírás csupán értelmezéssel, véleményes tudással szolgál a múlt a dolgairól, így nem többel, mint a múlt egyfajta mitikus képével szolgál.

Northrop Fry ösztönzésére hallgatva, ő maga arra a történelmi eljárásra igyekszik korlátozni az értelmezés fogalmát, mellyel a historikus megválasztja történelmi elbeszélése cselekményesítésének a konkrét módját, kiválasztva azt a megoldást (sémát) a rendelkezésére álló repertoárból, mellyel a legjobb, a leghitelesebb jelentést vetítheti rá a történelmi mezőre. Ennek megfelelően minden történelmi munkában az értelmezés két szintje fordul elő szerinte: az egyik, melyben a történész az események krónikájából kibontja a történetet, a másik, amelyben úgy határozza meg a történet státuszát, hogy tropológiai formát kölcsönöz neki, tehát a komédia, a tragédia, a románc vagy a szatíra műfajában beszéli el a történelmet. Az értelmezés ilyenformán kizárólag az írást és nem a kutatás műveletét egyaránt érintő szellemi ténykedést jelent nála; ami White szerint itt egyedül értelmezendő, az nem más, mint a történet számára kölcsönzött cselekményforma megválasztása, továbbá a magyarázat meghatározott módja, amely egyformán lehet ideografikus, organicista, mechanisztikus vagy kontextualista.

Ricœurnél az interpretáció fogalmának a hatóköre egyáltalán nem merül ki a reprezentáció imént felidézett funkciójában, hanem ellenkezőleg: a történelmi művelet egész folyamatában jelen lévő szellemi munkát fejezi ki; ezzel olyan komplex nyelvi tevékenységet rejt magában, amely egyaránt felöleli a következőket: mindannak a tisztázását és kibontását, amely a beszélő szándékainak jobb megértését szolgálja; annak felismerését, hogy ugyanarról többféleképpen vélekedhetünk, ami ezáltal utat enged a vita, az eltérő álláspontok számára; tartalmazza azt a beismerést is, hogy az értelmezés hátterében homályos és ismeretlen szándékok is megbújhatnak, amit lehetetlen tudnunk és tekintetbe vennünk. Ebben a bonyolult diszkurzív térben az értelmezendő dolog a kijelentés nyelvi aktusától egészen az értelmező személyig terjed. Mindez tehát a történelmi tudás úgymond szubjektív oldalát is érinti, ami viszont korrelál annak objektív oldalával.¹⁸

Az értelmezés aktusa – Ricœur szerint – már akkor is elengedhetetlen, amikor még csak a levéltárban találkozunk a forrásokkal, és mindaddig folyton kísér bennünket, amíg nem születik meg a történelmi elbeszélés, sőt olykor azon túl is, a diszkurzusok párbeszédében szintúgy. Mindenki tévúton jár tehát, aki az interpretációt a reprezentációval azonosítja, elkülönítve ily módon a történelmi művelet többi elemétől; ezt cselekedve az illető kilúgozza az érvelés mozzanatát az értelmezés retorikájából. Az értelmezés ezáltal mindenféle kapcsolatát elveszti a valóság kimondásával, hogy pusztán csak a vélemény és a vélekedés, nem pedig a tudás letéteményesének a szerepét tölthesse be ezek után.

18 = = Ricœur, 2004: 337.

Az értelmezés kétfajta, egymástól különböző fogalmának a szembeállításával plasztikusan kidomboríthatjuk a narrativista történetelmélet imént vázolt két változatának a szembeszökő különbségét, már ami a történeti elbeszélés referenciális vonatkozását illeti. Az imént kifejtett gondolatmenet egyúttal arra késztet bennünket, hogy határozottan utasítsuk el magunktól azt a sommás megítélést, van belőlük elég, amely részint tudatlanságból, részint pusztá előítéletből könnyű kézzel a szemétkosárba hajítaná a történetírás mint *poétikus tudás* (Jacques Rancière kifejezésével élve ez alkalommal¹⁹) fogalmát; és tenné ezt azon az alapon, hogy az úgymond ellentmond a valóságtudományként tekintett történetírás valójában csak egyetlen meghatározott hagyomány szerinti öntudatának vagy ethoszának. Hayden White ebben a szinte példa nélküli munkájában, a *Metatörténet*ben történetesen ennek a historista, az ő saját fogalmai szerint szinekdochikus történeti tudatnak a kritikáját nyújtja a történeti képzelőerő mélystruktúrájának megragadásával. A *Metatörténet* ezzel a történetírói önismeret immár elengedhetetlen gondolati forrásává válik számunkra.²⁰

Egy dolog van vagy lehet még hátra, hogy megvizsgáljuk Hayden White viszonyát Paul Ricœur teoretikus teljesítményéhez. Ehhez kellő alapot nyújt az a két reflexió, melyeket White a francia teoretikus két munkájával kapcsolatban vetett papírra. White elsőként Ricœur *Idő és elbeszélés* című *magnum opus*ával, főként annak első kötetével kapcsolatban fogalmazta meg a reflexióit a mű angol nyelvű kiadása és Ricœur 70. születésnapja alkalmával.²¹ Második alkalommal Ricœur utolsó nagy munkája, a történetelméleti munkássága mintegy szintézisét nyújtó *Emlékezet, történelem, felejtés* című munka angol nyelvű kiadása kapcsán adta közre White a maga reflexióit, immár a könyv szerzőjének halála után.²² Tekintve azonban, hogy ennek a két írásműnek a beható elemzése meghaladja jelen írás fogalmi kereteit, le kell mondanunk ez utóbbi feladat teljesítéséről.

=== Hivatkozott irodalom ===

Barthes, 2003

Barthes, Roland: A történelem diskurzusa. In: *Tudomány és művészet között.*

A modern történelemelmélet problémái. Szerkesztette: Kisantal Tamás.

L'Harmattan–Atelier, Budapest. 87–98.

19 == Rancière, 1994: 8.

20 == White, 1973.

21 == White, 1987.

22 == White, 2007.

Burghière, 2009

Burghière, André: *The Annales School. An Intellectual History*. Cornell University Press, Ithaca.

Danto, 1968

Danto, Arthur C.: *Analytical Philosophy of History*. Cambridge University Press, Cambridge.

de Certeau, 2007

de Certeau, Michel: A történeti művelet. In: *Az Annales. A gazdaság-, társadalom- és művelődéstörténet francia változata*. Szerkesztette: Benda Gyula – Szekeres András. L'Harmattan–Atelier, Budapest. 463–512.

Gyáni, 2020

Gyáni Gábor: *A történeti tudás*. Osiris, Budapest.

Lorenz, 2000

Lorenz, Chris: Lehetnek-e igazak a történetek? Narrativizmus, pozitivizmus és a „metaforikus fordulat”. In: *Narratívák 4. A történelem poétikája*. Szerkesztette: Thomka Beáta. Kijárat, Budapest. 121–146.

Ranciére, 1994

Ranciére, Jacques: *The Names of History*. Foreword by Hayden White. University of Minnesota Press, Minneapolis.

Ricœur, 1999

Ricœur, Paul: *Válogatott irodalomelméleti tanulmányok*. Válogatta és szerkesztette: Szegedy-Maszák Mihály. Osiris, Budapest.

Ricœur, 2000

Ricœur, Paul: Történelem és retorika. In: *Narratívák 4. A történelem poétikája*. Szerkesztette: Thomka Beáta. Kijárat, Budapest. 11–24.

Ricœur, 2004

Ricœur, Paul: *Memory, History, Forgetting*. Trans. Kathleen Blamey – David Pellauer. University of Chicago Press, Chicago.

Ricœur, 2010

A diszkurzus hermeneutikája. Paul Ricœur válogatott tanulmányai. Válogatta és szerkesztette: Kovács Gábor. Argumentum, Budapest.

- White, 1973
 White, Hayden: *Metahistory. The Historical Imagination in Nineteenth-Century Europe*. The Johns Hopkins University Press, Baltimore.
- White, 1978
 White, Hayden: Interpretation in History. In: uő: *Tropics of Discourse. Essays in Cultural Criticism*. The Johns Hopkins University Press, Baltimore. 51–80.
- White, 1987
 White, Hayden: The Metaphysics of Narrativity: Time and Symbol in Ricœur's Philosophy of History. In: uő: *The Content of the Form. Narrative Discourse and Historical Representation*. The Johns Hopkins University Press, Baltimore. 169–184.
- White, 1997a
 White, Hayden: A történelmi szöveg mint irodalmi alkotás. In: uő: *A történelem terbe*. Összeállította: Braun Róbert. Osiris, Budapest. 68–102.
- White, 1997b
 White, Hayden: A narrativitás értéke a valóság megjelenítésében. In: uő: *A történelem terbe*. Összeállította: Braun Róbert. Osiris, Budapest. 103–142.
- White, 1997c
 White, Hayden: A ténybeli ábrázolás fikciói. *Műhely*, 4. sz. 62–68.
- White, 2001
 White, Hayden: A történelem poétikája. *Aetas*, 1. sz. 134–164.
- White, 2007
 White, Hayden: Guilty of History? The *Longue Durée* of Paul Ricœur. *History and Theory*, No. 2. 233–251.

Kulcsszavak

=====

Hayden White, történelmi emlékezet, Metahistory, történelemelmélet

Hayden White

Wesleyan University Special Collections & Archives

/ Referential Reality and Narrativity /

White and Ricoeur

In the theory of historical narrativity, two outstanding rival concepts exist side by side, the one elaborated by Hayden White and the other worked out by Paul Ricoeur. The theory of tropology advanced by White assumes that there is a difference and a huge gap between the research and writing phases in the work of a historian. According to him, before the historian would focus on the data of the historical field with the aim of representing and explaining them, he has to *pre-figure* the field, „that is to say, constitute it as an object of mental perception”. Accordingly, it is the historian who creates the notion of history by ascribing meaning to the past by relying upon the data accessible to him. This has usually been done by telling the *story* of it in order to charge those events with the symbolic significance of a comprehensible plot structure.

Paul Ricoeur does not deny the importance of White’s pioneering theoretical undertaking, but still insists on not missing the referential moment that distinguishes history from fiction. According to him, one also has to count with the various modes of representation, also taking narrative form, of those of explanation and/or understanding, coming from the testimony of the historical actors, who declare to have been present where past things happened. It is through these in the documentary moment of historian’s recognition that the presumed truth of the past may be reached.

Beyond all of this, I am going to demonstrate how the two eminent narrativist theoreticians reacted to each other in assessing both the merits and the faults of the theories advanced by the one and the other.